

Vefeyat Obituary

Hindistanlı Hadis Âlimi Muhammed Mustafa el-A'zamî (1930-2017)

Asrımızın önde gelen hadis âlimlerinden Hindistan asıllı Ebû Akîl Muhammed Mustafa el-A'zamî 20 Aralık 2017 tarihinde Riyad'da vefat etti. Mustafa el-A'zamî, sayısız İslâm âlimine ev sahipliği yapan Hindistan coğrafyasında yetişmiş hadis âlimlerinin son halkası olarak oldukça önemli çalışmalarına imza atmış kıymetli bir şahsiyetti.

Mustafa el-A'zamî, 1930'da Hindistan'ın kuzeyinde yer alan Uttar Pradeş vilâyetine bağlı A'zamgarh beldesinde dünyaya geldi. A'zamgarh, Şibli Nu'mânî ve Habîburrahman el-A'zamî gibi değerli ilim adamlarının yetiştiği bir şehirdir. Çok küçük yaşlarda annesini kaybeden A'zamî'nin eğitimine babası özel bir ihtimam göstermiştir. Nitekim babası da Mevlânâ unvanı ile anılan bir din âlimi idi. Hindistanlı ilim adamlarından Habîburrahman el-A'zamî, Mustafa el-A'zamî'nin babasının yakın arkadaşlarından biriydi.

Mustafa el-A'zamî, öncelikle A'zamgarh'da bulunan Dârülulûm-i Meuv'da dinî eğitim almıştır. Çocukluk günlerinden itibaren matematik ve İngilizce öğrenmeye önem vermiş, İngiliz okuluna gidebilmek için babası ile mücadele etmiştir. Kısa bir süre İngiliz okuluna gitse de, ardından Dârülulûm-i Diyûbend'in en eski şubelerinden, Murâdiye şehrindeki Şâhî Medresesi'ne devam etmiştir. Babasından Farsça öğrenmiş, erken yaşlarda İngilizce'yi öğrenmesinin yanı sıra Arapça, fıkıh, edebiyat ve gramer kitapları okumuştur. Daha sonra Dârülulûm-i Diyûbend'e devam eden A'zamî, 1952 senesinde

buradan mezun oldu. Diyûbend, Kuzey Hindistan'da Sehârenpûr'a bağlı bir kasabadır. Enver Şah el-Keşmîrî ve Habîburrahman el-A'zamî de Diyûbend ekolünde yetişmiş âlimlerdi. Diyûbend okulu, mezhep olarak Hanefî, meşrep itibariyle sûfî, kelâmda da Eş'arî bir usule sahipti.¹ A'zamî bu okulda yetişmekle beraber, Diyûbend'in eksik bulduğu yönlerini de eleştirmekten sakınmayan bir ilim adamı idi.² Diyûbend'de *Makâmâtü'l-Harîrî*, *Mişkâtü'l-Mesâbih*, *Kütüb-i Sitte* gibi kaynakları baştan sona okudu. Nitekim Diyûbend'in eğitimi, kaynak eserlerin baştan sona okunarak inceden inceye tetkik edilmesine dayanıyordu.

Mustafa el-A'zamî'nin Diyûbendli hocaları arasında öncelikle Hüseyin Ahmed el-Medenî'den (ö. 1958) söz etmek gerekir. Zira A'zamî'yi Buhârî gibi büyük âlimlerin eserlerine ulaştıran isnat kendisine Hüseyin Ahmed vasıtası ile ulaşmıştır. Hüseyin Ahmed el-Medenî, hem davetçi kimliği ve İngiliz sömürgecilğine karşı mücadelesi ile bilinen hem de Diyûbend'de 5000'e yakın talebe okutmuş bir âlimdir. A'zamî, hocasının hadis öğretirken özellikle Hanefî mezhebinin görüşlerini açıklamaya özen gösterdiğini, konuları çok ayrıntılı ve anlaşılır bir biçimde anlattığını ifade etmiştir. Ayrıca sûfî bir kişiliğe de sahip olan Medenî, öğrencileri tarafından çok sevilen, sofrası herkese açık bir şeyh olarak bilinirdi.

A'zamî Diyûbend'den sonra kuzeyde Uttar Pradeş vilâyetinde bulunan, çok sayıda yazma eseri muhtevî zengin kütüphanesi ile meşhur; bünyesinde Tıp, Fen, Edebiyat, Mühendislik fakülteleri bulunan Aligarh İslâm Üniversitesi'nde de bir sene eğitim aldıktan sonra Mısır'a gitti, Ezher Üniversitesi İlahiyat (Usûlüddin) Fakültesi'ne kaydoldu. 1955'te Ezher'den yüksek lisansını tamamlayarak mezun oldu. A'zamî, Ezher'in Diyûbend'e kıyasla modern bir eğitim sistemine sahip olduğu kanaatindeydi. Buna rağmen Mısır'a kolaylıkla uyum sağlamış, burada geniş bir çevre edinmişti.

Mısır'da yüksek lisansını tamamladıktan sonra çalışma amacıyla Katar'a gitti. Katar'da hem Arap olmayanlara Arapça öğretti hem de Dârü'l-kütübî'l-Katariyye'de kütüphane müdürlüğü yaptı. Katar'da bulunduğu yıllarda Cambridge'de doktorasını tamamlayıp dönen bir arkadaşının yönlendirmesiyle 1964'te İngiltere'ye giderek Cambridge Üniversitesi'nde doktora programına kaydoldu. A'zamî, o yıllarda da oryantalist çalışmalardan haberdardı. İslâm dünyasında oryantalist etki ile sünnetin değeri etrafında tartışmalar yapıldığını gözlemlemekteydi. Hadis ve sünnet ile ilgili kitap yazan bazı

1 Bk. Daudi, *Pakistan ve Hindistan'da Hadis Çalışmaları*, s. 293.

2 Bu hususta bk. Şahyar, "Muhammed Mustafa el-A'zamî ile Yetiştirdiği Çevre, Çalışmaları ve Görüşleri Üzerine", s. 181.

müslüman araştırmacıların bilgi ve fikir eksiklerini görüyordu. Üstelik bu kimselerin kendileri dışındakileri metot bilmemek, araştırma yöntemlerinden haberdar olmamakla suçladıklarının da farkındaydı. Bu sebeple özellikle Batı'da saygın bir üniversitede doktora düzeyinde ilmî bir çalışma yapmanın önemli olduğunu düşünmekteydi. Başlıca gayesi sünnete hizmet eden bir doktora tezi hazırlamaktı. Cambridge'de önce Prof. Arthur John Arbery (ö. 1969), sonra da Prof. Robert Serjeant danışmanlığında çalıştı. Tez aşamasında zaman zaman hocaları ile fikrî ayrılıklara düşse de aralarındaki insanî ilişkiler oldukça iyiydi. Özellikle Serjeant, A'zamî'nin tez danışmanı olmayı ısrarla istemiş ama onu fikren değiştiremediğini de ifade etmek zorunda kalmıştır. A'zamî 1966 yılında *Studies in Early Hadith Literature* adlı doktora tezini tamamlayarak Cambridge'den mezun oldu.

A'zamî, doktorasını tamaladıktan sonra 1968'de Suudi Arabistan'a yerleşti. 1973 yılına kadar Mekke'de kaldıktan sonra Riyad'a gitti. 1991'e kadar Melik Suûd Üniversitesi'nde hocalık yaptı. A'zamî gerek Mekke'de gerekse Riyad'da çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi yönetti, oldukça kıymetli ilim adamları yetiştirdi. Talebeleri arasında Ahmed Muhammed Nürseyf, Ömer Hasan Osman Fellâte gibi isimler de vardır.

A'zamî 1980'de hadis ilmine olan hizmetleri sebebiyle Melik Faysal ödülüne lâyıık görüldü; ancak bu ödülü fakir öğrencilere bağışladı. 1981'de Suudi Arabistan, A'zamî'ye vatandaşlık verdi ve 1982'de onu İstihkak madalyası ile ödüllendirdi.³

Mustafa el-A'zamî'nin Hindistan'da eğitim aldığı okullar Hanefî ekolünün en meşhur okullarıdır. A'zamî de Diyûbend ekolünde yetişmiş, mezhep taassubu olmayan, Hanefî bir âlim olarak varlık göstermiştir. İslahatçı ve modernist hareketlere iltifat etmemiştir.

Hindistan coğrafyası hadis ve sünnet konusunda pek çok farklı düşünce-nin zuhur ettiği bir bölgedir. Bölgede Kur'âniyyûn ekolü gibi sünnetin şer'î delil oluşunu toptan reddeden anlayışların mevcudiyetinin de etkisiyle olsa gerek, hadis ve sünneti savunma amaçlı birçok çalışma yapılmıştır. Mevdûdî, Habîburrahman el-A'zamî gibi ilim adamlarından sonra Mustafa el-A'zamî de sünnet-i nebevîyi savunan Hindistanlı ulemâ arasında yer almıştır. A'zamî, ümmetin sömürgecilik sonrasında pek çok değerini kaybettiğini, kendisinin de kaybolan değerlere dönmek ve sömürgecilerle yandaşlarından kurtulmak

3 A'zamî'nin biyografisi ile ilgili řu makalelerden istifade edilmiştir: bk. Gavri, "eş-Şeyh Muhammed Mustafa el-A'zamî", s. 185-262; şentürk, "Büyük Hadis Âlimi Mustafa el-A'zamî Hakk'ın Rahmetine Kavuştu", s. 27; ayrıca <http://www.sonpeygamber.info/bir-hadis-aliminin-ilm-yolculugu-mustafa-el-a-zami> (erişim tarihi 18.03.2018).

gayesiyle çabaladığını ifade eder. Bu çabaların verimli bir sonuca dönüşebilmesi için dünyanın hatırı sayılır üniversitelerinden birinde kabul görmüş bir ilmî çalışma yapmak gerektiğine inanmış ve bu amaçla doktora öğrenimi için Cambridge'e müracaat etmiştir. Amacı sünnete dil uzatanların yanılıklarını ortaya koymak ve sünneti lâyük olduğu şekilde anlatabilmektir. Zira sünnet aleyhtarları, sünneti savunanların eski kafalı olduklarını, modern araştırma yöntemlerinden ve ilmî gelişmelerden haberdar olmadıklarını iddia ediyorlardı. Onlara Batılı üniversitelerden birinde yapılacak bir doktora çalışması ile güçlü bir cevap verilebilirdi. Bu gaye ile başladığı doktora öğreniminde hadislerin yazıya geçirilme sürecini çalıştı. Hicretin ilk 150 senesinde sahâbe ve tâbiünden pek çok ismin hadisleri kayda geçirdiğini, hadis yazımının Hz. Peygamber döneminde başladığını, kesintiye uğramaksızın tedvin sürecinin devam ettiğini ispatladı. *Studies in Early Hadith Literature* başlıklı bu çalışma Arapça'ya ve Türkçe'ye de tercüme edildi.⁴

Mustafa el-A'zamî'nin oryantalist çalışmalara cevap niteliğinde kaleme aldığı bir diğer eseri, *On Schacht's Origins of Muhammadan Jurisprudence* başlığını taşımaktadır. Bu çalışmasında fikhî hadislerin aslında II (VIII) ve III. (IX.) asırda yaşayan İslâm âlimlerinin sözleri olduğunu ve Hz. Peygamber'le bir ilgisinin olmadığını ileri süren oryantalist Schacht'a karşı çıkararak, Hz. Peygamber'e yeni bir hukuk sistemi getirme görev ve yetkisinin Allah tarafından verildiğini, "Peygamber'in sünneti" ifadesinin henüz Hz. Peygamber hayatta iken kullanıldığını izah etmiştir. Oryantalistlerin, iddialarına mesnet oluşturan örnekleri hadis kaynaklarından değil de fıkıh kaynaklarından derlemelerinin önemli bir yöntem hatası olduğunu belirtmiştir. A'zamî'nin bu çalışması da Türkçe'ye kazandırılmıştır.⁵

Mustafa el-A'zamî, Buhârî ve Yahyâ b. Maîn gibi muhaddislerin, hadislerin sıhhati ve zayıflığı konusunda hüküm verirken hangi yöntemleri uyguladıklarını anlatmak gereğini hissediyordu. İslâm âlimlerinin bu konu hakkında bazı bilgilere sahip olduklarını ancak meseleye teferruatlı olarak vâkıf olmadıklarını düşünmekteydi. Hatta Mekke'de olduğu günlerde yüksek lisans öğrencilerine, şehre gelen ilim adamlarına konuyla ilgili sorular sorma ödevi vermiş, bir nevi sosyolojik anket yöntemi ile bilgi eksiklerini tespit etmişti. Ona göre, muhaddislerin sahihi ve zayıfı tespit etmede kullandıkları yöntemler, bugüne kadar daha iyisi bulunmamış oldukça teferruatlı yöntemlerdir. İşte bu yöntemleri anlatmak üzere *Menhecü'n-nakd inde'l-muhaddisîn*

4 M. Mustafa el-A'zamî, *İlk Devir Hadis Edebiyatı*, çev. Hulusi Yavuz, İstanbul: İz Yayıncılık, 1993.

5 M. Mustafa el-A'zamî, *İslam Fıkhı ve Sünnet Oryantalist J. Schacht'a Eleştiri*, çev. Mustafa Ertürk, İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.

adlı eserini kaleme aldı. Onun metodoloji konusunda kaleme aldığı bir diğer eseri ise *Studies in Hadith Methodology and Literature* başlığını taşımaktadır. Bu çalışma da Türkçe'ye kazandırılmıştır.⁶

A'zamî hadis tarihinin yanı sıra Kur'an tarihi ile ilgili de çalışmalar yapmıştır. Hz. Peygamber'in kâtipleri ile ilgili *Küttâbü'n-nebî* adlı çalışması hem vahiy kâtiplerini tespit edip sınıflandıran bir Kur'an tarihi çalışması hem de Hz. Peygamber'in bir devlet adamı olarak nasıl bir yönetim sistemine sahip olduğunu göstermek amacıyla kaleme alınmış bir siyer çalışması olarak kabul edilebilir. *The History of the Quranic Text from Revelation to Compilation: A Comparative Study with the Old and New Testaments* başlıklı mukayeseli çalışması da oldukça kıymetli bir eserdir. Bu çalışmasında Kur'an-ı Kerim'in vahyedildiği günden itibaren birden fazla kopya halinde kaydedildiğini, 1400 yıl boyunca hiç değişmeden aynı kaldığını, Kur'an-ı Kerim'e insan katkısı olmadığını bilimsel yöntemlerle izah etmiştir. Bu kitap aslında, Toby Lester tarafından *Atlantic Monthly* dergisinde (Ocak 1999) yayımlanan "What is the Quran" başlıklı makaleye reddiyedir. A'zamî'nin bu çalışması da Türkçe'ye çevrilmiştir.⁷

A'zamî telif sahasında olduğu gibi tahkik ve neşir çalışmalarında da hadis alanına kıymetli eserler kazandırmıştır. Altı ayrı yazma nüshayı mukayese ederek İmam Mâlik'in *Muvatta'*ının Yahyâ b. Yahyâ rivayetinin tahkik ve neşrini gerçekleştirmiştir. Eser sekiz cilt olarak 2004'te Ebûzabî'de (Abudabi) yayımlanmıştır. Bu neşrinde Beşşâr Ma'rûf'un *Muvatta'* hakkındaki bazı görüşlerine eleştiriler yönelmiştir.

Mustafa el-A'zamî'nin ilim dünyasına kazandırdığı en önemli neşir, *Sahîhu İbn Huzeyme'*dir. Eseri ilk defa 1962'de ülkemizi ziyareti esnasında Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde (III. Ahmed, nr. 341) keşfetmiştir. Sadece dörtte birlik kısmı bulunan ve tek nüshası olan bu eseri ilk defa neşreden kişi A'zamî'dir. Bu neşirde hadislerin tahririni yapmış, sıhhat durumları hakkında bilgi vermiştir. Bu hususta Nâsîrüddin el-Elbânî ile de istişarelerde bulunmuş, onun da fikirlerine yer vermiştir. Eser önce 1971'de, daha sonra tashih edilmiş olarak 2003'te ve 2009'da yayımlanmıştır.

A'zamî'nin neşrini gerçekleştirdiği bir diğer eser de *Sünenü İbn Mâce'*dir. Türkiye kütüphanelerinde bulunan VII. (XIII.) yüzyıla ait üç ayrı yazma

6 M. Mustafa el-A'zamî, *Hadis Metodolojisi ve Edebiyatı*, çev. Recep Çetintaş, İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.

7 M. Mustafa el-A'zamî, *Vahyedilişinden Derlenişine Kur'an Tarihi: Eski ve Yeni Ahit ile Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, çev. Ömer Türker – Fatih Serenli, İstanbul: İz Yayıncılık, 2006.

nüshanın mukayesesi ile tahkik edilen eser 1983 ve 1984 yıllarında yayımlanmıştır.

Ali b. Medîni'nin *el-İlel*'i ile Müslim'in *Kitâbü't-Temyîz*'i ve Urve b. Zübeyr'in *Megâzi*'si de A'zamî'nin neşrettiği eserler arasındadır.

Mustafa el-A'zamî'nin Türkiye kütüphanelerinde keşfettiği bir diğer yazma eser Nüveyrî hattı ile kaleme alınmış Buhârî'nin *el-Câmiu's-sahîh*'inin bir nüshasıdır. Nüsha Köprülü Kütüphanesi'nde (Fazıl Ahmed Paşa, nr. 362) mevcuttur. Müstensihi olan Şehâbeddin Ahmed b. Abdülvehhâb en-Nüveyrî (ö. 733/1333) bu nüshayı iki ayrı hocası olan Şehâbeddin Ebül-Abbas Ahmed b. Ebû Tâlib (ö. 730/1335) ve Sittülvüzerâ Ümmü Muhammed Vezîre bint Ömer b. Es'ad'dan (ö. 716/1316), Kahire'de 7 Cemâziyelevvel 715 tarihinde kıraat usulü ile almıştır. Nüveyrî'nin söz konusu iki hocası ise İbnü'z-Zebîdî (ö. 631/1233) > Ebül-Vakt (ö. 553/1158) > Dâvûdî (ö. 467/1074) > Serahsî (ö. 381/991) > Firebrî (ö. 320/932) isnadı ile Buhârî'ye ulaşmaktadırlar. Bizzat Nüveyrî tarafından yazılan birkaç nüshadan biri olması ve Buhârî'ye kadar ulaşan bir isnadın nüshada yer alması bakımından bu eser oldukça kıymetlidir. Mustafa el-A'zamî'nin başına eklediği kıymetli bir mukaddime ile yazma nüsha üzerinden musavver olarak İstanbul'da tek cilt halinde basılmıştır. Bu nüshanın önemli bir hususiyeti de nüshada İbn Seyyidünnâs, Hâfız el-İrâkî, Heysemî gibi önemli isimlerin semâ kayıtlarının mevcut olmasıdır. Eserin mukaddimesinde hem Mustafa el-A'zamî'nin Buhârî'ye kadar ulaştığı isnat hem bu nüshanın icâzetini verdiği isimler zikredilmiştir. A'zamî'yi Buhârî'ye ulaştıran isnat şöyledir:

Muhammed Mustafa el-A'zamî > Hüseyin Ahmed el-Medenî > Mahmûd Hasan Diyûbendî > Muhammed Kâsım en-Nanevteî ve Râşid Ahmed el-Gengûhî > Şah Abdülganî ed-Dihlevî > Şah Muhammed İshak el-Hanefî > Şah Abdülazîz b. Veliyyullah > Şah Veliyyullah ed-Dihlevî > Muhammed b. İbrâhim el-Kürdî > İbrâhim b. Hasan el-Kürdî > Ahmed b. Muhammed el-Kaşâşî > Ahmed b. Ali el-Şinnâvî > Muhammed b. Ahmed er-Remlî > Zeynüddin Zekeriyâ el-Ensârî > **Hâfız İbn Hacer** > İbrâhim b. Ahmed et-Tenûhî > Ahmed b. Tâlib el-Haccâr > **Hüseyin b. Mübârek ez-Zebîdî** > Ebül-Vakt el-Herevî > Abdurrahman b. Muhammed ed-Dâvûdî > Abdullah b. Ahmed es-Serahsî > Muhammed b. Yûsuf el-Ferebrî > İmam Buhârî.

A'zamî bu isnat ile yirmi bir vasıtada Buhârî'ye ulaşmaktadır. İsnatta İbn Hacer ve Şah Veliyyullah ed-Dihlevî gibi meşhur isimlerin varlığı dikkat çeker. A'zamî'nin Köprülü Kütüphanesi'nde elde ettiği Nüveyrî nüshası ise bu isnadın İbrâhim b. Ahmed et-Tenûhî halkası ile aynı tabakada olup Sittülvüzerâ Vezîre bint Ömer et-Tenûhî aracılığı ile Zebîdî'de birleşmektedir.

Sittülvüzerâ bu isnatta Ahmed b. Tâlib el-Haccâr'a mütâbaat etmiştir. Bu durumda Nüveyrî nüshasının altı vasıta ile Buhârî'ye ulaşan oldukça kıymetli bir nüsha olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Nüveyrî isnadı, aslı itibariyle A'zamî'nin elindeki isnat ile aynıdır.

A'zamî kıymetli telif, neşir ve tahkik çalışmalarının yanı sıra hadis çalışmalarını bilgisayar ortamına ilk defa taşıyan isim olarak da bilinmiştir. Birçok yazma eseri bilgisayar ortamında toplamış, hadis kitaplarının fihristlerini oluşturma, tahkik ve tahric çalışmalarını bilgisayar ortamında gerçekleştirme çalışmalarında bulunmuştur. Bilgisayarda kelime, râvi ya da konudan hareketle hadis tahric etme, senet ve râvi çalışmaları yapabilmeyi projelendirmiştir. Bu çalışmalara mühendis olan oğlu Akil'in de önemli katkıları olmuştur.

M. Mustafa el-A'zamî, hadis öğreniminde hoca-talebe arasında kişisel iletişimin tarih boyunca var olduğunu, kitaptan öğrenmenin zayıf bir öğrenme usulü olduğunu ısrarla savunurdu. Elinde pek çok hadis kitabının icâzeti mevcuttu. Ancak icâzet sisteminin bugün temel şartlarından çoğunun unutulduğunu dile getirmekteydi. Bir şahsın elindeki nüshanın, hocasının elindeki nüsha ile yüzde yüz uyumlu olması durumunda ancak rivayet hakkı olabileceğini vurgulardı. Şartları dikkate alındığında icâzetli hadis rivayetinin kitapların korunmasında yegâne yol olduğuna işaret ederdi. Ağustos 2003 tarihinde İstanbul Üsküdar'da bir ay süre ile sayıları otuzu bulan ilâhiyatçıya *Kütüb-i Sitt'e*'den ve İmam Mâlik'in *Muvatta'*ının Şeybânî nüshasından metinler okuttu. Her derste semâ kayıtları tutuldu. Derslerin sona ermesiyle elindeki senedi ve tutulan meclis kayıtlarını tek tek imzalayarak katılımcılara teslim etti.⁸ O günlerde ders halkasında okutulan II. Abdülhamid baskısı *Sahih-i Buhârî* metni az sayıda da olsa çoğaltıldı. Daha sonra Köprülü Kütüphanesi'nde elde edip neşrettiği Nüveyrî nüshasına yazdığı mukaddimede A'zamî, hem kendisini Buhârî'ye ulaştıran isnada hem de İstanbul Üsküdar'da hadis derslerine iştirak eden dinleyicilerinin isimlerine yer verdi.

Mustafa el-A'zamî, yaşadığımız çağda hadis ve sünnet ile ilgili yapılması gerekenleri gerek tespit etmede gerekse ihtiyaca uygun ilmî çalışmalar gerçekleştirilmede, hadis ve sünneti savunma ve muhafaza etme konusunda dikkat çeken çalışmalar gerçekleştirmiş, böylece asrımızın önde gelen hadis âlimleri arasında zikredilmesi gereken bir isim olmuştur. Sık sık Türkiye'yi ziyaret etmesi, kütüphanelerimizde çalışması ve ülkemiz ilim adamları ile hem ilmî hem de dostane bağlar kurmuş olması bakımından da daima

8 Bu ders ile ilgili detaylı bilgi için bk. "İstanbul'da Geleneksel Hadis Öğreniminin İhyası", s. 227.

hatırlanması gereken bir şahsiyettir. Hindistan'dan edininip Türkiyeli ilim adamlarına aktardığı isnat ile uzak coğrafyaları aynı zincirin halkaları haline getirerek Hz. Peygamber'e ulaştırma misyonu üstlenmiştir. Kendisine Allah'tan rahmet diler, başlattığı projelerin talebeleri vasıtasıyla tamamlanmasını, aynen arzu ettiği gibi hadis eserlerinin isnat ile semâ yöntemi ve icâzetle okunmasının yaygınlaşmasını, sünnetin önemini ve sahip olduğu değeri ilmi yöntemlerle ortaya koyan çalışmalar gerçekleştirmede açtığı çığırdan gidenlerin artmasını temenni ederiz.

Bibliyografya

- Daudi, Zaferullah, *Pakistan ve Hindistan'da Hadis Çalışmaları*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.
- Gavrî, Seyyid Abdülmâcid, “eş-Şeyh Muhammed Mustafa el-A'zamî ve müsâhemâtühül-ilmîyye fî mecâli'l-hadisî'n-nebevî: Dirâse istikrâiyye”, *el-Hadis: Mecelle ilmîyye muhakkeme*, 4/8 (1436/2014): 185-262.
- “İstanbul'da Geleneksel Hadis Öğreniminin İhyası”, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1/1 (2003): 227.
- Şahyar, Ataullah, “Muhammed Mustafa el-A'zamî ile Yetiştigi Çevre, Çalışmaları ve Görüşleri Üzerine”, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1/1 (2003): 181.
- Şentürk, Recep, “Büyük Hadis Âlimi Mustafa el-A'zami Hakk'ın Rahmetine Kavuştu”, *Açık Medeniyet*, 1/3 (2018): 27.
- <http://www.sonpeygamber.info/bir-hadis-aliminin-ilim-yolculugu-mustafa-el-a-zami> (erişim tarihi 18.03.2018).

Ayşe Esra Şahyar, Doç.Dr.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ORCID 0000-0003-1595-992X

DOI 10.26570/isad.410192

Yazarlar için not

- *İslâm Araştırmaları Dergisi - Turkish Journal of Islamic Studies*, yılda iki kez yayımlanan hakemli akademik bir dergidir. Dergide başta klasik İslâmî ilimler olmak üzere, siyaset, tarih, ekonomi, felsefe, sosyoloji, antropoloji, dinler tarihi, edebiyat ve kültür alanlarında yapılmış, İslâm düşüncesi ve kültürüne orijinal katkı sağlayacak nitelikteki özgün makale telifi, derleme makale ve kitap tanıtımlarının yanı sıra sempozyum, seminer ve konferans değerlendirmeleri yayımlanır.
- Makalelerde daha önce başka bir yerde yayımlanmamış veya başka bir yerde söz verilmemiş olma şartı aranır.
- Dergide hangi yazıların yayımlanacağına hakem usulüne göre Dergi Yayın Kurulu karar verir.
- Tercih edilen dil Türkçe olmakla birlikte Arapça, İngilizce, Almanca, Fransızca ve Farsça makalelere de yer verilir.
- Makaleler mümkünse 10.000, kitap ve diğer tanıtımlar 1.500 kelimeyi geçmemelidir. Ayrıca makalelere 150–200 kelime arasında Türkçe öz ve 750-900 kelime arasında geniş İngilizce özet, ayrıca makale başlığı ve yazarla ilgili bilgileri içeren bir kapak sayfası eklenmelidir.
- Makaleler Microsoft Word programında (Word 97 veya daha ileri bir versiyonu), en az 2.5 cm kenar boşlukları bırakılarak, metin kısmının tamamı Times News Roman yazı tipinde, 12 punto ve 1.5 satır aralıklı, dipnotlar 10 punto ve 1.5 satır aralıklı olarak yazılmalıdır.
- Makale teslim edilmeden önce gerekli dipnotlar, bibliyografya, tablolar vb. tamamlanmış olmalıdır. Türkçe makalelerde uyulması gereken referans kuralları için bk. www.isam.org.tr (Yayınlar / Süreli Yayınlar / İslâm Araştırmaları Dergisi).
- Başvurular, ekli Word dosyası halinde dergi@isam.org.tr e-posta adresine gönderilmek veya CD'siyle birlikte bir nüsha halinde, "İslâm Araştırmaları Dergisi Yayın Kurulu Başkanlığı, TDV İSAM, İcadiye Bağlarbaşı Cad. 40, Bağlarbaşı 34662 Üsküdar-İstanbul" adresine postalanmak suretiyle yapılır.
- Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez. Yazısı yayımlanan makale sahiplerine derginin yayımından sonra dergi ve ayrı basım gönderilir.
- Bu dergi ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları, Modern Language Association Database ve Index Islamicus tarafından taranmaktadır.

Information for Contributors

- *İslâm Araştırmaları Dergisi - Turkish Journal of Islamic Studies* is a biannual academic journal of the Centre for Islamic Studies (İSAM), which publishes articles of a high standard and original scholarship in Islamic studies as well as in the areas of history, political science, economics, philosophy, sociology, anthropology, comparative religion and literature. It also welcomes review articles and reviews for books, symposiums and conferences. Normally articles should make a scholarly contribution to the understanding of Islam or of general interest to the Muslim community.
- Articles submitted for publication may not have been previously published nor be pending publication elsewhere.
- All articles published in the journal are double-blind peer reviewed, but the Editorial Board reserves the right to decide what articles will be published.
- Articles written in Turkish as well as in Arabic, English, German, French and Persian are welcome.
- Normally, the entire manuscript of an article –including tables– should not exceed 10,000 words. The maximum size for reviews is 1,500 words. An extended English abstract of 750-900 words and a cover letter with the title of the article and the contact information of the author should also accompany all article submissions.
- Articles should be typed in Times News Roman 12-point font with 1.5 spacing and ample margins on all sides, and footnotes in 10-point font with 1.5 spacing.
- Articles written in English/French/German should follow the Footnotes Referencing Style given at english.isam.org.tr (Publications/Turkish Journal of Islamic Studies).
- Submissions may be sent as a .doc attachment to dergi@isam.org.tr or may be posted, with an electronic copy (in Microsoft Word format) as well as a hard copy of the manuscript, to the Editor, Turkish Journal of Islamic Studies, TDV İSAM, İcadiye Bağlarbaşı Cad. 40, Bağlarbaşı 34662 Uskudar-İstanbul, Turkey.
- Manuscripts submitted for publication may not be returned. Contributors are sent a copy of the current issue and free offprints after the publication of the article.
- Articles in this journal are indexed or abstracted in ULAKBİM National Databases, Modern Language Association Database and Index Islamicus.

